

POOL R. DYCZKA:

„Hier in Baarle sneuvelden al mijn kameraden”

De man naast ons in de Poolse bus, R. Dyczka, vertelt ons, dat hij afkomstig is uit de buurt van Katowice. Hij is daar metaalarbeider in een fabriek waar elektrische apparatuur wordt vervaardigd. Hij is een zeer kalme Pool. Die zijn er, om alle misverstanden over luidruchtigheid van dit volk even weg te werken, net zo goed als de mannen die na twee, drie wodka's al in hoorbare ontroering losbarsten. Mijn buurman in de bus had ons op weg naar Sint-Niklaas en op de terugweg naar Baarle-Nassau zo gaandeweg wat over zijn leven verteld, over zijn werk, zijn huis en zijn vrouw en bij al die ontboezemingen was hij zichzelf volledig de baas gebleven. Gliwice kende hij, het vroegere Gleiwitz, waar de Duitsers een overval in scène zetten om hun oorlogsverklaring met Polen te kunnen rechtvaardigen. Zijn vrouw hield niet zo van vakanties en had voldoende aan haar eigen huis en aan de tuin. Niettemin trokken hij en zijn vrouw eenmaal per jaar op vakantie in een soort uitwisseling met de DDR, Tsjecho-Slowakije en Hongarije. Hij ging in 1947 terug naar Polen, zijn eigen moeder herkende hem nauwelijks meer, want hij was als zeventien-, achttienjarige jongeman uit Polen naar het westen vertrokken. In de bus las hij aandachtig in een boekje, dat buitenlandse zaken over ons land in Polen heeft uitgegeven met schitterende kleurenplaatjes over de moderne vergaderzalen (zoals in het Bossche Provinciehuis), over bejaardengymnastiek, de molen van de

• R. Dyczka.

Kinderdijk, het museumbezit en allerlei democratische verworvenheden in ons land. Hij bekent ons vervolgens, dat hij de ontvangst in Nederland hartelijker vindt dan in het naburige België, laat zich het ingewikkelde verhaal aanleunen over Belgische enclaves in Baarle-Nassau en dan, als wij het douanebordje voor Schaluinen passeren, veert hij ineens op.

Alle genoegelijke praat over ons land en het zijne zijn vergeten, de kalme, bezadigde verteller is plotseling een hevig geëmotioneerd man. Hij ziet tegenover het landgoed Schaluinen de bosrand, de omgeploegde akkers en de eikebomen. Dan krijgt de herinnering weer zoveel vat op hem, dat hij even naar zijn hoofd grijpt en in zijn ogen wrijft. Hij zou het liefst de bus onmiddellijk laten stoppen en uitstappen.

Gelukkig is het landgoed Schaluinen vlakbij. „Hier,” roept hij en hij is op slag een heel ander mens, „trokken wij met drie carriers naar voren. Van de twaalf kameraden in die carriers ben ik de enige overgeblevene. De anderen zijn allemaal gesneuveld. De andere oud-strijders gaan het restaurant binnen, maar Dyczka en wij wandelen in de berm van de weg op zoek naar de plaatsen waar in 1944 zo bitter is gevochten. „Drie of vier dagen lang, ik weet het niet meer, hebben we hier verschrikkelijk moeten vechten. De Duitse tegenstand was heel fel. In die bosjes zaten Duitsers met pantservuisten verscholen en zij hebben het ons met antipantserschut geducht lastig gemaakt.” Terwijl de auto's aan ons voorbijrazen staan wij in de berm te kijken naar het akkerland en naar de blauwe streep van de bosrand. Onze buurman Dyczka zat in een van de drie carriers die op de weg richting Baarle reden. Er was zoveel vuur, dat sommige jongens het beter vonden om de beschutting van de bossen weer op te zoeken. De commandant gaf echter het bevel om door te gaan. Van de twaalf manschappen die de drie carriers bemanden, kwam alleen Dyczka er levend uit. In de bocht die de weg hier maakt hadden de Duitsers springstof aangebracht in de bomen. Die vielen plotseling achter de Poolse voertuigen omlaag, zodat de Polen in een gemakkelijk beschietbare hinderlaag terecht kwamen. Dyczka wijst de open plekken aan, waar de bomen hebben gestaan. Later als de avond al gevallen is, probeert hij door

de aangeslagen ruiten van de bus nog iets van de omgeving van Baarle-Nassau te ontwaren. „Die huizen waren er niet,” wijst hij. Wanneer het gezelschap een uur later feest viert bij de Pool Maryniak, feest Dyczka uitbundig mee. Het is duidelijk waarom hij de hele dag afwachting heeft gekeken en geluisterd. Hier vlakbij de bosrand van Schaluinen heeft hij gezien wat hij nog één keer in zijn leven wilde terugzien. Het terrein waar zijn elf kameraden vielen. Verdriet en uitbundig plezier liggen bij hem in een logisch verlengde. Dyczka zal het thuis allemaal maar moeilijk onder woorden kunnen brengen.

GERARD VAN HERPEN